

K-R CENTAR

Lastovska 32, HR-10000 Zagreb

www.k-r.hr; fax 6310228; info@k-r.hr

Konzervatorsko-restauratorski radovi na slikama četiri evanđelista Vlaho Bukovca u crkvi Sv. Nikole u Cavtatu

- Naziv:** Četiri evanđelista
Autor: Vlaho Bukovac
Datacija: Prag 1910.
Tehnika: Ulje na platnu
Dimenzije: svaka slika u obliku polulunete 220 x 130 cm
Smještaj: prezbiterij u crkvi Sv. Nikole u Cavtatu

Zagreb, prosinac 2008.

sastavio Denis Vokić

Stanje prije radova: Sv. Marko, Sv. Luka (gore lijevo su kvadratočne sonde - probe čišćenja), Sv. Ivan i Sv. Matej

Zatečeno stanje slika

Bukovčeve slike četiri evanđelista već su bile restaurirane. Na slikama je prisutno više znatnijih retuša, a na slici Sv. Marko sloj boje je na desnoj strani oštećen visokom temperaturom koja je izazvala stvaranje mjehura u sloju boje. Sliku je svojedobno netko djelomično očistio, djelomično prečistio i lakirao. Na tom sloju laka nakupio se sloj nove nečistoće. Zato sada sliku treba čistiti u tri etape: 1. uklanjanje nečistoće s laka; 2. uklanjanje laka; 3. uklanjanje nečistoće ispod laka. Nakon uklanjanja sloja nečistoće, laka i nečistoće ispod laka pokazalo se da je stari retuš je znatno tamniji od izvorne boje. Znači da je onaj tko je sliku restaurirao – retuširao je nedovoljno očišćenu sliku, a istovremeno na tanko slikanim mjestima - prečišćenu sliku. Na slikama je prisutno nekoliko manjih poderotina, i više ogrebotina i oštećenja od udaraca. Zlatne ukrasne letvice aplicirane su samo na lice slike pomoću čavlića. Neke letvice su izrađene u tehnici srebra sa zlatnom lazurou, a neke u tehnici pozlate. Na slici Sv. Luka nedostaje cijela donja letvica i nedostaje nedostaje nekolicina manjih dijelova letvica na drugim slikama.

Sloj boje na slici Sv. Marko oštećen je visokom temperaturom

Obavljeni radovi

Slika je očišćena u tri etape kako se pokazalo istražnim radovima da će jedino biti moguće i kako je predviđeno prijedlogom radova. Nakon uklanjanja sloja nečistoće pokazalo se da su stari retuši na slici znatno tamniji od izvorne boje, tj. netko je retuširao oštećenja bojom koja tonski odgovara boji izvornika sa slojem nečistoće. Taj stari retuš je dijelom uklonjen, a dijelom retuširan svjetlijom bojom koja odgovara okolnoj boji očišćene slike. Stare zakrpe papirom i flasterima zamijenjene su platnenim. Platnene zakrpe postavljene su i na one poderotine koje ranije nisu bile sanirane, a manje poderotine su sanirane varenjem niti poderotine nit na nit. Nadomješteni su svi nedostajući dijelovi zlatnih ukrasnih letvica.

Sonde u svrhu određivanja optimalne metode čišćenja

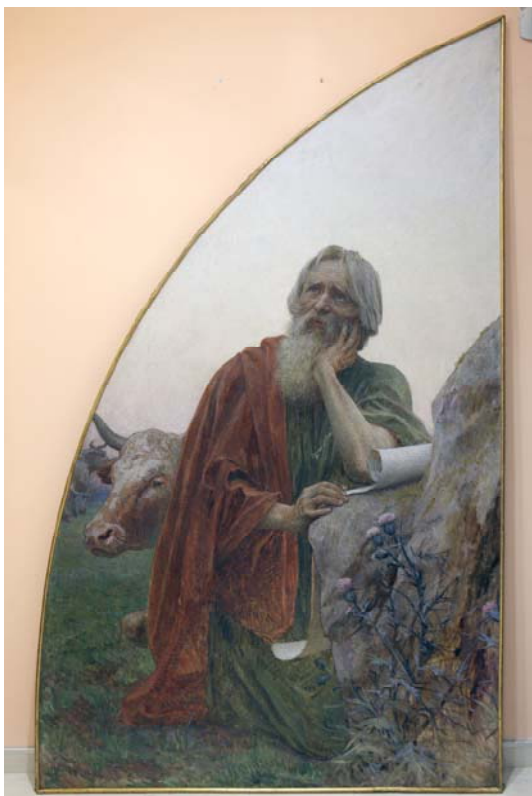

Slike nakon čišćenja. Stari tamniji retuš ,uglavnom se nalazi u gornjim dijelovima slika, naročito je opsežan na slikama Sv. Marko i Sv. Luka

Retuš u gornjem dijelu slike Sv. Luka i u gornjem dijelu slike Sv Marko. Retuš je nanesen bez skidanja ukrasnih letvica koje su djelomično zamazane bojom. Dolje: nakon radova.

Slike nakon radova

Insolacija + reflektori u neposrednoj blizini slike. Snimljeno nakon radova 18. 11. 2008. u 15 sati i 42 min

Prozor kroz koji ujesen popodne sunce insolira sliku sv. Ivana.

*Prozor kroz koji ujesen sunce insolira retabl, a vjerojatno zimi popodne slike sv. Ivana i sv. Luke
Snimljeno nakon radova.*

Smjernice za poboljšanje uvjeta čuvanja

1. Eliminirati ili minimalizirati paljenje svijeća u prezbiteriju zbog čađe koja postupno onečišćuje slike četiri evanđelista Vlaha Bukovca.
2. Koristiti se sjenilom na prozorima u prezbiteriju i u crkvenoj lađi. Insolacijom se izazivaju ubrzane fotokemijske promjene i zagrijavanje insoliranih mjesta. Zagrijavanjem se izaziva sušenje insoliranih mjesta. (Više o tome u knjizi: *Preventivno konzerviranje slika, polikromiranog drva i mješovitih zbirki*, K-R centar, Zagreb 2007.)
Zatvaranjem sjenila na prozoru u doba insolacije taj problem bio bi eliminiran.
3. Ukloniti ili udaljiti reflektore koji se nalaze neposredno blizu glave sv Mateja i sv Ivana iz istih razloga kao pod 2.

**Radove je naručila i financirala župa Sv. Nikole koju vodi
župnik don Mirko Maslač**

**Radovi su obavljani uz odobrenje i nadzor
Ministarstva kulture Konzervatorski odjel u Dubrovniku,
nadležni konzervator Božena Popić-Kurtela**